

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

заможляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

О.М. Афанасьєва
Я.С. Бродський
О.Л. Павлов
А.К. Сліпенко

ПЛАНУЄМО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ НА РІВНІ СТАНДАРТУ

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

ББК 22.3я721
74.262.22
А94

Передмова

Упровадження у старшу школу профільного навчання передбачає оновлення змісту навчання і створення відповідних засобів навчання. І перші кроки вже зроблено: затверджені нові програми, з'явилися нові підручники. Створення повноцінного навчально-методичного забезпечення профільного навчання є актуальною проблемою сучасної освіти.

Планування освіти є одним із найважливіших її рівнів. Системний підхід до планування навчання з предмета передбачає ієрархію планувань: загальне, тематичне, модульне, блочне, поурочне планування тощо. Важливо при цьому забезпечити наступність на всіх етапах планування.

Одним із головних призначень даного посібника є надання вчителю допомоги в усвідомленні загальних підходів до проектування навчання математики на рівні стандарту. Ці підходи мають стати орієнтиром у виборі вчителем стратегії навчання, методичних прийомів. Конкретизація цих підходів, закладених у підручниках математики рівня стандарту, створених авторським колективом цього посібника, є головним завданням посібника. Саме у цьому, на наш погляд, полягає надання допомоги вчителю на першому етапі планування.

Посібник складається з трьох розділів. У першому з них розглядаються загальні питання навчання математики на рівні стандарту. Тут викладаються науково-методичні засади навчання математики на рівні стандарту, особливості підручників «Математика», написаних авторами цього посібника, розглядаються шляхи реалізації зазначених засад у цих підручниках, методичні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів з математики.

Другий і третій розділи посібника присвячені навчанню математики відповідно у 10 та 11 класах на рівні стандарту. Тут наведено особливості змісту навчання кожної теми, що вивчаються у цих класах, характеризується модульне планування навчання, містяться матеріали для тематичного оцінювання навчання математики у кожному з 10 і 11 класів. Включення в посібник рекомендацій і матеріалів для тематичного і підсумкового оцінювання завершує формування уявлень про зміст навчання і заплановані результати навчання.

Даний посібник є елементом навчально-методичного комплексу навчання математики у старшій школі на рівні стандарту, над створенням якого працюють автори.

Афанасьєва О.М., Бродський Я.С., Павлов О.Л., Сліпенко А.К.
А94 Плануємо навчання математики на рівні стандарту: Посібник для вчителя. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. — 192 с.

ISBN 978-966-10-2771-7

Пропонований посібник присвячено плануванню навчання математики у 10–11 класах на рівні стандарту. Він містить науково-методичні засади навчання математики на рівні стандарту, характеристику особливостей підручників математики, написаних авторами посібника, методичні рекомендації до навчання кожної теми, методичні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів і відповідні матеріали для тематичного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів.

Для вчителів математики загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, викладачів математики вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації.

ББК 22.3я721

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути використана
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

ISBN 978-966-10-2771-7

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

Розділ 1**Навчання математики
на рівні стандарту****§1. Науково-методичні засади навчання
математики на рівні стандарту**

Загальновідомо, що навчання математики, як і решти навчальних дисциплін, має дві основні функції: загальноосвітню і професійно-орієнтуючу [26]. Це повністю відповідає гуманістичній парадигмі в освіті. Згідно з нею головною метою навчання є становлення особистості, її розвиток, соціалізація і самовизначення, зокрема професійне. Ці стратегічні цілі і визначають згадані функції. Забезпечення їхньої гармонійної реалізації і є головним завданням навчання. Впровадження диференціації навчання як рівневої, так і профільної, є одним із головних засобів узгодження цих функцій.

Реалізація зазначених функцій залежить від вікових особливостей учнів. Не викликає сумнівів, що в основній школі, а тим більш у початковій, пріоритетною у навчанні математики є загальноосвітня функція. Для старшої школи співвідношення значущості цих функцій залежить насамперед від рівня навчання. Власне, це і є головною характеристикою рівня навчання.

1.1. Характеристика рівнів навчання

У відповідності з концепцією профільного навчання у вітчизняній старшій школі [32] кожен предмет має вивчатись на одному з трьох рівнів: стандарту, академічному чи профільному. Типові навчальні плани для різних профілів, зокрема для універсального (тобто без чітко вираженої профільної спрямованості), визначають рівень навчання з основних предметів, у тому числі і з математики.

Навчальний заклад має право коригувати цей рівень за рахунок варіативної складової, виходячи з конкретних умов.

Вибір рівня навчання математики визначається сутністю профільного навчання — створення умов для самовизначення особистості, її соціалізації і професіоналізації. Різні професії потребують різного рівня математичної підготовки як на етапі професійного навчання, так і у професійній діяльності.

Для багатьох професій цілком достатньо математичної грамотності, тобто здатності застосовувати досить скромний об'єм математичних знань і вмінь для розв'язання практичних задач. Ці потреби здатне забезпечити навчання математики у старшій школі на рівні стандарту. Зміст навчання математики на цьому рівні спрямований на завершення формування в учнів уявлення про математику як елемент загальної культури. При цьому не передбачається, що в подальшому випускники школи продовжуватимуть вивчати математику або пов'язуватимуть з нею свою професійну діяльність.

Значна кількість професій потребує більш ґрунтовної математичної підготовки, принаймні для вивчення математичних курсів у вищих навчальних закладах. Зміст традиційного навчання математики у вітчизняній школі і був орієнтований на цей рівень. На сучасному етапі таку підготовку має забезпечити навчання математики на академічному рівні.

Академічний рівень навчання математики — це такий рівень навчання, який забезпечує можливість професіоналізації за будь-яким напрямом. Зокрема, це означає, що він повністю відповідає вимогам до математичної підготовки випускників шкіл при зовнішньому незалежному оцінюванні і здатний забезпечити успіхи у ньому. Академічний рівень навчання «допомагає вийти за жорсткі рамки «профільний» — «непрофільний» [14]. Цей рівень навчання розрахований насамперед, як уже відмічалось, на універсальний профіль, тобто на профільне навчання без конкретизації напряму профілізації в інваріантній складовій змісту навчання. Оскільки вітчизняна старша школа стає профільною, то існування такого профілю є природним за наступних обставин:

1) існує значна кількість учнів, які не готові з різних причин до однозначного вибору напряму профілізації (багатогранність інтересів і здатностей, несформованість інтересів і нахилів тощо);

2) неможливість організувати навчання за певним профілем у даному навчальному закладі (неспроможність школи забезпечити

- 2*. Доведіть, що пряма, яка утворює рівні кути з трьома прямими площини, перпендикулярна до цієї площини.
3. З центра O рівностороннього трикутника ABC проведено відрізок OM , перпендикулярний до площини трикутника. Побудуйте:
- 1°) площину, яка проходить через точку M перпендикулярно до прямої AB ;
  - 2°) пряму, що проходить через середину відрізка CM перпендикулярно до площини ABC ;
  - 3) площину, яка проходить через точку A паралельно площині MOC ;
  - 4) площину, яка проходить через точку O перпендикулярно до прямої BM , якщо $OM = \frac{\sqrt{3}}{3} AB$.
- 4*. Дано зображення куба і зображення перпендикуляра MN із точки M до площини однієї з граней куба. Відомо, що відрізок MN більший за ребро куба. Побудуйте тінь куба на площину цієї грані від джерела світла, поміщеного в точку M .
5. З центра O квадрата $ABCD$ проведено перпендикуляр OM до площини квадрата, причому $BM = BD = d$.
- 1°) Визначте взаємне розміщення площин: а) AMC і ABC ;
  - б) AMC і BMD .
  - 2°) Побудуйте площину, яка проходить через пряму AB перпендикулярно до площини ACD .
  - 3°) Доведіть, що пряма MC не є перпендикулярною до площини BMD .
  - 4) Проведіть через середину F відрізка BM площину, перпендикулярну до прямої OM .
  - 5) Знайдіть площу трикутника AFC .
6. Побудуйте ортогональну проекцію куба на площину, яка перпендикулярна до:
- 1°) ребра куба;
  - 2) діагоналі бічної грані;
  - 3*) діагоналі куба.
- 7*. Ортогональною проекцією трикутника ABC зі сторонами 25 см, 29 см, 36 см на площину α є трикутник $A_1B_1C_1$. Ортогональною проекцією трикутника $A_1B_1C_1$ на площину ABC є трикутник $A_2B_2C_2$ зі сторонами 12 см, 17 см, 25 см. Знайдіть кут між площинами ABC і α .

8. Нехай точка O є серединою гіпотенузи AB прямокутного рівнобедреного трикутника ABC ; OP — перпендикуляр до площини трикутника ABC , $OP = AB = 4$ см. Знайдіть відстані:
- 1°) від точки P до сторони AC ;
  - 2°) від точки A до площини COP ;
  - 3°) від площини, що проходить через середини сторін AC і BC паралельно OP , до площини AOP ;
  - 4) від точки O до площини PAC .
9. З точки, віддаленої від площини α на 16 см, проведені дві похилі, довжини яких відносяться, як 3:5. Обчисліть довжини цих похилих, якщо одна з них утворює із площиною α вдвічі більший кут, ніж друга.
10. Нехай OS — перпендикуляр до площини рівностороннього трикутника ABC з центром у точці O ; $AB = OS = 2$ см.
- а°) Знайдіть кут між прямою CS і площиною ABC .
  - б°) Знайдіть кут між прямою AO і площиною SOB .
  - в°) Визначте взаємне розміщення площин ABC і SOC .
  - г) Знайдіть кут між прямою AO і площиною SBC .
  - г) Знайдіть відстань від точки B до прямої CS .
11. Запропонуйте спосіб визначення кута нахилу до поверхні землі жолоба для стікання води з даху будівлі.
12. Нехай A, B, C, D — чотири точки простору. Доведіть, що:
- 1°) середини відрізків AB, BC, CD і DA є вершинами паралелограма;
  - 2) кут між прямими AC і BD прямий, якщо $AB = BC, CD = DA$;
  - 3*) кут між прямими AC і BD прямий, якщо відстань між серединами відрізків AD і BC дорівнює відстані між серединами відрізків AB і CD .
13. Дано прямокутник $ABCD$ і точку M поза його площиною. Нехай l — лінія перетину площин ABM і CDM , а m — лінія перетину площин BCM і ADM . Знайдіть кут між прямими l і m .
14. Квадрат $ABCD$ зі стороною $4\sqrt{2}$ см перегнули по діагоналі BD так, що точка C віддалена від площини трикутника ABD на 2 см.
- 1°) Знайдіть кут між площинами ABD і DBC .
  - 2°) Побудуйте лінійний кут двогранного кута $ADBC$ і знайдіть його кутову міру, якщо ортогональна проекція C_1 точки C на площину трикутника ABD лежить за його межами.

23. Бродський Я. С., Павлов О. Л., Сліпенко А. К. Тести із стереометрії. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.
24. Э.Гельфман, М. Холодная. Психодидактика школьного учебника. Интеллектуальное воспитание учащихся. — СПб: Питер, 2006.
25. Губа Г. А., Янушевська Л. С. Тематичний контроль з математики //Математика, видавництво «Шкільний світ», 2003, № 7.
26. Дорофеев Г.В., Суворова С. Б., Кузнецова Л. В., Минаева С. С. Научно-методические основы курса алгебры и их реализация в учебниках математики для VII – IX классов под редакцией Дорофеева Г. В. // Математика в школе, 2007, № 3.
27. Дорофеев Г. В. Не обучение математике, а обучение математикой //Школьное обозрение, 2002, № 5.
28. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з математики. Алгебра і початки аналізу /під редакцією З. І Слєпкань – Х.: Гімназія, 2003.
29. Інформація про завдання тесту з математики 2009 року. — <http://www.osvita.org.ua>
30. Ковалёва Г. С., Красновский Э. А, Краснокутская Л. П., Краснянская К. А. Оценка знаний и умений. Международная программа PISA //Школьные технологии, 2002, № 6.
31. Ковалёва Г. С. PISA – 2003: Результаты международного исследования //Школьные технологии, 2005, № 1 – 2.
32. Концепція профільного навчання в старшій школі <http://www.uazakon.com>
33. Концепція математичної освіти 12-річної школи. - //Математика в школі, 2002, №2.
34. Навчальна програма з математики для учнів 10 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту) //Збірник програм з математики для допрофільної підготовки та профільного навчання. Ч. II. Профільне навчання. – Х.: Видавництво «Ранок», 2011.
35. Основные результаты международного исследования образовательных достижений учащихся. ПИЗА – 2003. — М.: 2004. на сайте www.centeroko.ru

36. План дій щодо поліпшення якості фізико-математичної освіти на 2009-2012 роки. Додаток до наказу МОН від 30.12.2008, № 1226.
37. Програма з математики для 5 – 12 класів загальноосвітньої школи (рівень стандарту). — Київ – Ірпінь: Перун, 2005.
38. Прокопенко Н. С., Апостолова Г. В. Основні результати математичної підготовки учнів 8 класів за результатами міжнародного порівняльного дослідження якості природничо-математичної освіти TIMSS 2007. — //Математична газета, 2009, № 6.

Зміст

Передмова	3
Розділ 1. Навчання математики на рівні стандарту	4
§1. Науково-методичні засади навчання математики на рівні стандарту	4
1.1. Характеристика рівнів навчання	4
1.2. Загальноосвітня функція навчання математики	7
1.3. Прикладна спрямованість навчання математики	10
§2. Особливості підручників «Математика. 10 клас» і «Математика. 11 клас»	14
2.1. Психолого-педагогічні засади конструювання підручника з математики	14
2.2. Реалізація дидактичних засад у підручниках «Математика» для 10–11 класів	26
§3. Оцінювання навчальних досягнень з математики	34
3.1. Функції і структура тематичного оцінювання	34
3.2. Технологія виставлення оцінок	38
3.3. Підсумкове оцінювання	41
Розділ 2. Навчання математики у 10 класі	42
§4. Особливості змісту навчання математики у 10 класі	42
4.1. Функції, їхні властивості і графіки	43
4.2. Паралельність прямих і площин	45
4.3. Тригонометричні функції	46
4.4. Перпендикулярність прямих і площин	48
§5. Модульне планування навчання математики у 10 класі ...	50
§6. Тематичне оцінювання навчання математики у 10 класі ...	52
6.1. Оцінювання з теми «Функції, їхні властивості і графіки»	52
6.2. Оцінювання з теми «Паралельність прямих і площин у просторі»	63
6.3. Оцінювання з теми «Тригонометричні функції»	75

6.4. Оцінювання з теми «Перпендикулярність прямих і площин у просторі»	87
§7. Підсумкове оцінювання навчання математики в 10 класі	100
7.1. Тест для діагностики учнів з курсу математики 10 класу	100
7.2. Підсумкова контрольна робота за курс 10 класу	108
Розділ 3. Навчання математики в 11 класі	111
§8. Особливості змісту навчання математики в 11 класі	111
8.1. Показникова і логарифмічна функції	112
8.2. Координати і вектори	113
8.3. Похідна та її застосування	114
8.4. Інтеграл та його застосування	115
8.5. Геометричні тіла і поверхні	116
8.6. Об'єми і площі поверхонь геометричних тіл	118
8.7. Елементи теорії ймовірностей і математичної статистики	119
§9. Модульне планування навчання математики в 11 класі ..	120
§10. Тематичне оцінювання навчання математики в 11 класі	123
10.1. Оцінювання з теми «Показникова та логарифмічна функції»	123
10.2. Оцінювання з теми «Вектори і координати»	130
10.3. Оцінювання з теми «Похідна та її застосування»	135
10.4. Оцінювання з теми «Інтеграл та його застосування»	143
10.5. Оцінювання з теми «Геометричні тіла та поверхні» ...	149
10.6. Оцінювання з теми «Об'єми і площі поверхонь геометричних тіл»	156
10.7. Оцінювання з теми «Елементи теорії ймовірностей і математичної статистики»	163
§11. Підсумкове оцінювання навчання математики в 11 класі	170
11.1. Тест для діагностики учнів з курсу математики 11 класу	170
11.2. Підсумкова контрольна роботи за курс математики 11 класу	178
Література	182

Навчальне видання

АФАНАСЬЄВА Ольга Миколаївна
БРОДСЬКИЙ Яків Соломонович
ПАВЛОВ Олександр Леонідович
СЛІПЕНКО Анатолій Костянтинович

ПЛАНУЄМО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ НА РІВНІ СТАНДАРТУ

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Володимир Дячун*
Художник обкладинки *Ростислав Крамар*
Комп'ютерна верстка *Андрія Кравчука*

Підписано до друку 19.05.2012. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Century Schoolbook. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 11,16. Умовн. фарбо-відб. 11,16.
[В. 1].

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
E-mail: publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2771-7

9 789661 027717